עין משפט נר מצוה

לו א ב טוש"ע א"ח סי' שמה סעיף טו:
לז ג מיי' פי"ד מהלכות שבת הלכה י סמג לאוין סה טוש"ע שם סעיף ד:
לח ד מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף יג:
לט ה מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעיף י:
מ ו מיי' שם הלכה יז טוש"ע שם סעיף ה:

גמרא

אלא דאין רה"ר למעלה מי' מתני' היא (א) דתנן הזורק ד' אמות בכותל למעלה מי' טפחים כזורק באויר למטה מי' טפחים כזורק בארץ אלא אכרמלית דאין כרמלית למעלה מי' ואקילו בה רבנן מקולי רה"י ומקולי רה"ר מקולי רה"י דאי איכא מקום ארבעה הוא דהויא כרמלית ואי לא מקום פטור בעלמא הוא מקולי רה"ר דעד י' טפחים הוא דהויא כרמלי' למעלה מי' טפחים לא הויא כרמלי':

גופא אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב בית שאין תוכו י' וקרויו משלימו לי' על גגו מותר לטלטל בכולו בתוכו אין מטלטלין בו אלא בד' אמות אמר אביי ואם חקק בו ד' על ד' והשלימו לי' מותר לטלטל בכולו מאי טעמא הוי חורי רה"י וחורי רה"י כרה"י דמו דאיתמר חורי רה"י כרה"י דמו חורי רה"ר אביי אומר כרה"ר דמו רבא אומר לאו כרה"ר דמו א"ל רבא לאביי לדידך דאמרת חורי רה"ר כרה"ר דמו מ"ש מהא דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן לא נצרכה אלא לקרן זוית הסמוכה לרה"ר ותיהוי כחורי רה"ר התם לא ניחא תשמישתיה הכא ניחא תשמישתיה תנן הזורק ד' אמות בכותל למעל' מי' (א) כזורק באויר למטה מי' טפחים כזורק בארץ והוינן בה מאי כזורק בארץ והא לא נח וא"ר יוחנן בדבילה שמינה שנו ואי ס"ד חורי רה"ר כרה"ר דמו למה לי לאוקמה בדביל' שמינה לוקמה בצרור וחפץ ודנח בחור זימנין משני לה שאני צרור וחפץ דמיהדר ואתי זימנין משני לה בכותל דלית ביה חור ממאי מדקתני רישא זרק למעלה מי' טפחים כזורק באויר ואי ס"ד בכותל דאית ביה חור אמאי כזורק באויר הא נח בחור וכי תימא מתני' דלית בהו ד' על ד' והאמר רב יהודה א"ר חייא זרק למעלה מי' טפחים והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת ר"מ ורבנן דר"מ סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים אלא לאו ש"מ בכותל דלית ביה חור שמע מינה: גופא אמר רב חסדא נעץ קנה ברשות היחיד וזרק ונח על גביו אפי' גבוה מאה אמה חייב מפני שרה"י עולה עד לרקיע לימא רב חסדא דאמר כרבי דתניא זרק ונח ע"ג זיז כ"ש ר' מחייב וחכמים פוטרים (אלמא לא בעינן מקום ד' על ד')

אמר

רש"י

אלא דאין. אויר רה"ר למעלה מי' והוי אוירא מקום פטור: מתני' היא. ולמה ליה לשמואל לאשמעינן: הזורק ד' אמות. ברה"ר ונדבק בכותל כגון דבילה שמינה כדמוקי לה לקמן: כזורק באויר. ופטור דלאו ברה"ר נח ורה"י נמי לא הוי אלא דבר המסויים ורחב ארבעה: כזורק בארץ. וחייב דאויר רה"ר משנח משהו הוי הנחה. ולא דמי לנח על דבר המסויים למטה מי' דההוא חשיב למיהוי רשות חשוב לעצמו או כרמלית או מקום פטור ולא הויא הנחה ברה"ר: אכרמלית. כדפרישית: ואקילו בה רבנן. לעיל קאי אדרב דימי ורב ששת דאקילו בה רבנן בכרמלית הואיל ואיסורא מדבריהם אקילו בה: מקולי רה"י ורה"ר. רב דימי אשמעינן מקולי רה"י כי היכי דרשות היחיד ליתיה פחות מרחב ד' והמכניס מרה"ר עליו פטור כרמלית נמי לא הוי ומותר לכתחלה להכניס מרשות הרבים ומרה"י עליו ורב ששת אשמעינן דמקולי רה"ר נמי אקילו עלה דאינה תופסת באויר למעלה מי' כרה"י אלא למטה מי' כתורת רה"ר: חקק בו. בקרקע הבית באמצעיתו ארבעה באורך ורוחב: והשלימו. במקום חקק לחלל י' גבוה עד הקירוי נעשה כל הבית כולו חורי רה"י כמו כותלי רה"י ובהם חורים כלפי רה"י שהם כרה"י והני נמי כיון דנגד החקק רה"י גמור איך הוי פיאות של תשמישי רה"י: חורי רה"ר. חורים שבכתלים כלפי רה"ר: לאו כרשות הרבים דמו. אלא רשות לעצמן הן ואם רחבים ד' הוי כרמלית ואי לא הוי מקום פטור: לא נצרכה. והכרמלית דתני בברייתא אוקמוה רב דימי בקרן זוית כו': תיהוי כחורי רשות הרבים. ואמאי הויא כרמלית: והא לא נח. וכי חוזרה נפלה לתוך ד' אמות דעל כרחך כשמכה בכותל קופצת לאחוריה: ושאני צרור וחפץ גרסינן. כלומר בכותל דאית ביה חור ואפילו הכי לא אוקמיה ר' יוחנן בדנח בחור משום דלאו אורחייהו דצרור וחפץ לנוח ע"י זריקה במקום שנופלין שם: אמאי כזורק באויר. הא ה"ל מרה"ר לרה"י דהוה ליה גבוה י' ורשות לעצמו: רבי מאיר ורבנן. במסכת יומא גבי מזוזה: רבי מאיר סבר. דבר שאין בו שיעור ויש שם עובי ורחב לחקוק ולהשלים לכשיעור אמרינן כמאן דחקוק דמי והכא נמי לרבי מאיר חוקקין להשלים וחייב וסתם משנה ר' מאיר: דאמר כרבי. דלא בעי הנחה על גבי מקום ד': זרק ונח כו'. קס"ד מרה"ר לרה"י:

ונופו

תוספות

ואם חקק בו ד' על ד'. וקשה לריב"א מ"ש מסוכה דאינה גבוהה י' דאמר בפ"ק דסוכה (דף ד.) חקק בה להשלימה לי' אם יש משפת חקק ולכותל ג' טפחים פסולה פחות מג' כשרה והכא מהני חקיקה אפילו מופלגת מן הכותל הרבה ותירץ דשאני התם גבי סוכה דבעינן שיהיו מחיצות סמוכות לסכך דילפינן התם (דף ו:) מחיצות ממסכת בסכת בסכות כדאמרי' התם הרחיק הסיכוך מן הדפנות פסולה ולהכי בעינן שיהא פחות מג' דצריך לצרף הגידוד של חקק למחיצות כדי שיהיו סמוכות לסכך שכנגד הנקב ואע"ג דדופן עקומה מכשרת עד ד' אמות מתרץ לה הש"ס ה"מ היכא דאיכא מחיצות מעלייתא אבל הכא דלשויה מחיצה בפחות מג' מצטרף הגידוד עם המחיצות דהויא סמוך לסכך טפי לא מצטרף א): התם לא ניחא תשמישתיה. ולדי רה"ר לרבנן לאו כרה"ר דמי אע"ג דניחא תשמישתיה טפי מקרן זוית דהא אפילו ר"א דפליג בלדי רה"ר מודה בקרן זוית כדפריש' לעיל אפ"ה לא הוי כחורי רה"ר דחורי רה"ר ניחא תשמישתיה טפי: והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת רבי מאיר ורבנן. תימה לר"י דבפרק קמא דעירובין (דף יא: ושם) בכיפה דפליגי בה ר"מ ורבנן אמרינן התם דלא אמרינן חוקקין להשלים לר"מ אלא בית ברגליה ג' וגובהה י' פי' גבוה ג' טפחים שיש בהן רחב ד' אבל אין ברגליה ג' או שאינה גבוה מי' לא אמרינן וא"כ היכי אמרינן הכא חוקקים להשלים לר"מ בחור כל שהוא ואומר ר"י דאיירי בחורין שדרכן לעשות בשעת הבנין שמפולשין לרה"ר ובצד רה"י הם רחבים ד' אבל לא מצד רה"ר ולכ"ע הוי חורי רה"י דהא חורי רה"י כרה"י דמי ולא פליגי אלא לשויה מקום ד' על ד' דלרבי מאיר חוקקין להשלים והוי כד' על ד' אבל ממש בחור כל שהוא אפילו ר"מ מודה דלא אמרינן חוקקין להשלים וכן משמע בירושלמי דגרסינן התם על דעתיה דר"מ בין שיש שם ד' בין שאין שם ד' רואין את הכותל כגמום ודוקא אותם שלמעלה מי' חשיבי חורי רה"י אבל שלמטה מעשרה אין בני רה"י משתמשין שם מפני בני רשות הרבים שמשתמשין בהן וה"פ וכ"ת דלית ביה ד' ואע"ג שהם חורי רה"י הוי כזורק באויר לפי שלא נח על מקום ד' והאמר רב יהודה כו' והא דלא מוקמינן מתני' בחור כל שהו ממש דלא אמרי' חוקקין לכ"ע היינו משום דסתם חורים כך הם ועוד דע"כ הוצרך לאוקמי בדביל' שמינ' דבחור כל שהוא ממש דלא אמר ביה חוקקין להשלים ליכא לאוקמי' דא"כ למטה מי' אמאי כזורק בארץ והא לא נח ע"ג מקום ד' ואל"ל כפרש"י דפריך מכח דסתם מתני' ר"מ היא אלא ע"כ אי מיירי בחור כל שהוא שאינו רחב ד' צריך לאוקמה כר"מ דאמר חוקקין להשלים דלרבנן אמאי למטה מי' כזורק בארץ ויש ליישב פירש"י דהוצרך לפ' משום דסתם מתני' ר"מ קפריך דאי לאו הכי הוה ליה למפרך בהדיא וכ"ת דלית ביה ד' למטה מי' אמאי כזורק בארץ:

מסורת הש"ס עם הוספות

א) לקמן לו: ק., ב) עיין תוס' עירובין לג. ד"ה אי, ושם לד. ד"ה או, ושם פו: ד"ה גזוזטרא, ושם פט: ד"ה במחיצות, ג) [לקמן לט: ק.], ד) [לקמן ק.], ה) ע"ש ק., ו) [לקמן ק.] יומא יא: [עירובין יא: לג: קא:], ז) [לעיל ז.], ח) [ועי' תוס' סוכה ד: סד"ה פחות משלשה], ט) [דף יז.], י) [שם ק:], כ) ע"א ד"ה לא נצרכה, ל) פ"א ה"ג, מ) וכן לקמן ח: (רש"ש).

תוספות ישנים

א) ועי"ל דהכא יש מחילות גבוהות מבחוץ ולא"ה צריך לצרף הגידוד אלא דאין אויר י' וכשחקק דאיכא אויר י' במקום אחד הוי רה"י אבל בסוכה צריך לצרף הגידוד וביותר מג' לא מצטרף:

הגהות הב"ח

(א) גמ' למעלה מעשרה טפחים כזורק באויר וכו' והוינן בה אמאי כזורק:

הגהות וציונים

א] בכת"י נוסף בכותל דאית ביה חור ושאני צרור (ועיין רש"י שגרס "ושאני" וכו' ולפנינו בגמ' "שאני" ולפי הכת"י א"ש). ב] רש"ל מ"ז (גליון). ג] בכת"י נוסף על משהו. ד] בכת"י וכי נפלה חוזרה. ה] צ"ל (רש"ש וכ"ה בדפו"ר). ו] נדצ"ל הוי הנך חורין רה"י (ר"מ בנעט). ז] נדצ"ל אבל בחור כל שהוא ממש.

גליון הש"ס

גמ' רבא אמר לאו כרה"ר דמו. עיין עירובין פז ע"ב וברש"י שם בד"ה ותסוי: שם זימנין משני לה. כעין זה נדרים מח ע"ב: תוס' ד"ה והלכה ונחה כו' וא"כ היכי אמרינן הכא חוקקים כו'. עי' חולין קכו ע"א תוד"ה אלן:

רבינו חננאל

אמר אביי אם חקק בו ד' על ד' מותר לטלטל בכל הבית מ"ט אלו הארבעה שיש בגובהן עשר הן הבית והשאר חשובין כחורין וקי"ל חורי רה"י כרה"י דמו. חורי רה"ר אביי אמר כרשות הרבים דמו ורבא אמר לאו כרשות הרבים דמו והלכתא כרבא. הא דא' רב חסדא נעץ קנה ברה"י אפי' מאה אמה זורק מרה"ר ונח על גביו חייב. נימא כר' אמרה דתניא זרק ונח ע"ג זיז כל שהוא ר' מחייב וחכמים פוטרין.

רב נסים גאון

והא דאמר רב יהודה אמר רב אמר ר' חייא זרק למעלה מעשרה והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת ר' מאיר ורבנן. ושמועה זו בפרק הזורק (דף ק) ותניא נמי הכי זרק למעלה מי' והלכה ונחה בחור כל שהוא ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרים ותמצא בירור השמועה במס' עירובין בפרק א' (דף יא) אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל אמר ליה תאני מר מידי בצורת פתח אמר ליה תנינא כיפה רבי מאיר מחייב במזוזה וחכמים פוטרין דר' מאיר סבר חוקקין להשלים ולדבריו אם נחה בחור כל שהוא חייב ורבנן סברי אין חוקקין להשלים ואם נחה בחור כל שהוא פטור עד שתנוח בחור שיש בו ד' ועוד תמצא בפרק א' מן מסכת יומא (דף יא) (ובמסכת שבת בפרק המוצא תפילין) [עירובין דף קא] תנו רבנן פתחי גינה בזמן שיש להן בית שער מבפנים כו' ואמרו אמר אביי לעולם דלית ביה ד' ויש בו לחוק להשלימו לד' ובהא פליגי דר' מאיר סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים:

ליקוטי רש"י

בכותל. כדמוקי לה בדבילה שמינה ונדבקת. כזורק באויר. ופטור דלא נח ברשות הרבים דאין רשות הרבים למעלה מעשרה ורשות היחיד נמי לא הוי דאין כאן מקום שיהא רחבו ארבעה. כזורק בארץ. דאויר רשות הרבים הוא וחייב וכיון דנח הוי כמו תחתיו ורשות לנפשיה לא הוי אלא מקום פטור. וכי אמר למטה מעשרה ברשות הרבים כרמלית ולא מקום פטור היינו במסוים כגון גג לבינה ולאו כותל או עמוד דהני מסויים תשמישתיהו אבל אויר כגון פני הכותל דבר הנדבק בו לא הוי רשותא לנפשיה אלא אי למטה מעשרה הוא הוי רשות הרבים גמור ואי למעלה מעשרה הוא לא שלטי ביה רבים הוי אוירא בעלמא מקום פטור כדתנן למעלה מעשרה טפחים כזורק באויר ופטור [לעיל ע"א]. חקק בו. גומא באמצע. והשלימו לי'. כנגד הגומא [סוכה ד.]. חורי רה"ר. כגון כותל הסמוך לרשות הרבים ויש בו חור. כרה"ר דמו. וזרק ארבע אמות ונח שם חייב דחשיבי ליה הנחה ברשות הרבים [עירובין פז:]. לא נצרכה. כרמלית דקתני אלא לאוסופי כרמלית אחריתי כגון קרן זוית שנכנס בו בית לתוכו והניח מקרקעו לרשות הרבים. לא ניחא תשמישתיה. שאין יכולין להכנס לה להדיא דרך הילוכו אי נמי בית שפניו עומד באלכסון שזויתו אחת סמוכה לרשות הרבים והשניה משוכה מרשות הרבים ולפנים זוית הבולטת מעכבת את הרבים מליכנס להדיא בתוך כניסה של זוית האחרת [לעיל ע"א]. בדבילה שמינה. שנדבק בפני הכותל [לקמן צט:]. באנו למחלוקת ר"מ ורבנן. דאיפליגו בחוקקים להשלים בפרק קמא דיומא (יא:) ובעירובין (יא:) לר' מאיר דאמר חוקקין להשלים במקום שיש כדי לחוק הכא חייב דרואין החור כאלו הוא ארבע [שם ק.]. חוקקין להשלים. רואין אותו כאלו חקוק. אין חוקקין להשלים. הלכך מקום פטור בעלמא הוא [עירובין קא.]. זיז. כל עץ היוצא מן הכותל קרי זיז [לעיל ד:]. [מכאן שייך לדף ח.] שדי נופו בתר עיקרו. והוי כמונח ברשות הרבים על מקום ארבעה דעיקר מחשב ליה לנוף [לעיל ד:]. עמוד תשעה. כגון גבוה תשעה ורחב ארבעה ורבים מכתפין עליו דחזיא לרבים לכתופי כדאמר בפרק קמא דשבת [לקמן צא: ועי"ש בב"ח וכאן בגה"ש]. דוקא נקט תשעה כדאמר ביציאות השבת דפחות משלשה רבים דרסי לה משלשה עד תשעה לא מדרס דרסי לה ולא כתופי מכתפי עלה מפני שנמוכה לכתף הלכך לאו רשות הרבים היא אלא כרמלית תשעה חזיא לכתופי והוי רשות הרבים עשרה רשות היחיד. ונח על גביו חייב. דהויא לה עקירה והנחה מתחילת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים אבל אין רבים מכתפין עליו אף על גב דזורק ארבע אמות ברשות הרבים כיון דלא הויא הנחה ברשות הרבים פטור [עירובין לג.].

הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה